

AUSTMARKA
HISTORIELAG

10 ÅR

Jubileumsnummer

Nr. 35. November 1987.

FORORD

Hvis noen skulle ha savnet bladet i september, er forklaringen denne: Styret bestemte at vi skulle slå sammen sept.- og des.- nummeret og lage et større jubileumsnummer, det er det dere leser i nå.

Av jubileumsstoff har vi nå den første lille historikk om laget og bladet, og invitasjon til feiring i lagets eget hus, Smedhaugen. Merk dere etterlysning av pyntehåndklær!

Ellers skulle det være forholdsvis variert stoff denne gangen. Diktet Vaisila ble lest opp på utflukten laget hadde til Vais og andre finnesteder i 1986.

Dere vil finne overskriften "I manns minne" på et bidrag i dette bladet. Det uttrykket betyr at man forteller om seg selv, særlig sin egen barndom og ungdom. Uttrykket er hentet fra de to konkurransene som Nasjonalforeningen for Folkehelsen har arrangert i samarbeid med etnologi- og folkeminneforskere. Eldre mennesker har sendt inn sine bidrag, og resultatet er blitt flere bøker. I høst er det kommet en bok, "Hedmark i nær fortid", som er et redigert utvalg av slike bidrag. Laget vårt er representert ved Martin Åberg, og første del av hans besvarelse er tatt med i bladet nå, resten kommer senere.

Her får man historie fra folks hverdag, og her kan alle yte sitt bidrag. Send en beretning, stor eller liten, om deg selv. "I manns minne" bør kunne bli en fast spalte i bladet.

Innbetalingskort for kontingent for 1988 følger vedlagt. Det koster fortsatt bare 30 kr året.

Finn Åberg.

TI ÅR

Da Austmarka Historielag ble stiftet for 10 år siden, ble skrittet tatt for å dekke et stort behov i bygda. Til da var svært lite gjort for å ta vare på kulturhistoriske verdier, og initiativtakerne har all ære av tiltaket. I første rekke var det Åge Sørmoen og Rolf Amundsen som gikk i bresjen.

Det var mange oppgaver å ta fatt på, i vedtektene står nemlig:

1.

Austmarka Historielag har til formål å verne om kulturminnene på Austmarka og spre kunnskaper om bygdas historie.

2.

Laget setter seg som oppgaver:

a. Samle sagn, bygdekunst, stedsnavn og all slags muntlig tradisjon om liv og arbeid, sed og skikk i eldre tider.

b. Samle og arkivere alle slags skriftlige kilder som berører livet i bygda i tidligere tider.

c. Registrere og verne om materielle ting av historisk verdi.

d. Å ta vare på bygdedialekten og samle ord og uttrykk fra eldre tider.

Tar vi utgangspunkt i vedtektene ser vi at noen mål er nådd, noen er i ferd med å fullføres mens andre ligger langt inn i framtida. Det er vel slik et historielag bør fungere. Det skal ta vare på og verne om det som har kulturhistorisk verdi både fra fortida og nåtida. Hvert tiår er interessant når en tenker på at nåtida en gang blir fortid.

Det som er utført og hva som arbeides med, vil Åge presentere i sitt innlegg. Jeg vil gjerne ta med at det er noen ildsjeler som har stått for det meste som er utført. Vi har Finn Åberg som sørger for at medlemsbladet kommer ut, og til nå har han vært ansvarlig for de 35 utgavene som er utgitt. I medlemsbladet finnes mye stoff som oppfyller målsettingene i vedtektene.

Finn har dessuten utført et omfattende arbeid når det gjelder bygdedialekter og dialektprøver, noe også Åge har arbeidet en del med. Det kan videre nevnes at Finn har registrert en mengde gamle stedsnavn på Austmarka. Rolf har også vært en del engasjert i dette arbeidet.

Åge vil jeg også fremheve som en alltid interessert og engasjert person. Han er lagets turoperatør og altnuligmann med ideer og forbindelser.

Det er videre fristende å ta med bidragsyttere til medlemsbladet gjennom alle år, nemlig: Martin Åberg, Oskar Eng, Rudolf Bråten og Ole Torp.

Som formann vil jeg rette en varm takk til alle - nevnte og unevnte - for innsatsen i laget i disse ti åra.

Ser vi framover, er det mer en nok å ta fatt på. Jeg håper flere av våre sambygninger vil slutte opp om laget og bidra hver på sitt område til at det blir et aktivt og meningsfylt lagsarbeid til beste for bygda også i de neste ti åra.

Oddvar.

10 ÅR SIDEN HISTORIELAGET BLE STIFTET

Den 20. november 1977 ble Austmarka Historielag stiftet. Det betyr at vi i år kan markere et lite jubileum. Dette skal skje på Smedhaugen søndag 22. november kl. 14.00 - 17.00. Der blir det åpent hus med utstilling og servering.

Tilbakeblikk på lagets virksomhet.

På stiftelsesmøtet var Andreas Thorsen med og fortalte fra bygda i gamle dager. Han avsluttet med en henstilling til oss: Ta vare på Smedhaugen!

Og siden den gang for 10 år siden har huset på Smedhaugen stått sentralt i lagets arbeid. Vi har fått i stand en gunstig leiekontrakt med eieren, Ola Bottilsrud, og restaureringsarbeidet er kommet såpass i gang at vi kan ta huset i bruk. Men mye arbeid gjenstår ennå på Smedhaugen.

Historielaget har hele tiden engasjert seg i å bevare verneverdige hus i bygda. Likevel har verdifull bebyggelse gått til grunne på grunn av forfall eller riving det siste tiåret. Men på Varaldskogen har vi medvirket til at plassen Kvåho blir bevart - likeledes flere hus på Nordgarden. Og vi vil fortsette å arbeide for at Holmen mølle blir satt i stand.

Historielaget fikk sin "ilddåp" like etter stiftelsen. Skogsarbeiderdagene på Austmarka skulle arrangeres sommeren 1978, og laget ble innblandet på flere områder. Vi laget et hefte om bygdas historie og tok spesielt for oss skogsarbeiderkonflikten 1927-28. Skogsarbeiderdagene var et gigantarrangement, og historielaget var med på det meste. Vi kan nevne kølamile, tjærebrenning og spellflåta, samt omvisning ved Sikåa og bilde- og avisklippstilling. Bortsett fra skogsarbeiderdagene har ikke laget hatt så mange oppdrag for andre. Det eneste jeg kommer på er Austmarka Samvirkelags 60-årsberetning i 1979.

Innsamlet materiale.

Vi har Finn Aberg's stedsnavnarkiv som omfatter hele bygda og en samling av dialektord. Ca. 150 bilder er kopiert, og laget har filmen til disse. En rekke gjenstander er gitt fra forskjellig hold, og disse blir vist fram på Smedhaugen 22/11. Endelig må vi nevne Rudolf Bråtens omfattende kildemateriell som han har gitt til laget.

Arrangementer.

Finnstigmarsjen er arrangert 5 år på rad fra Varalddammen til sentrum. Dermed har vi oppnådd å gjøre denne gjengrodde ferdselsåren synlig igjen. De senere åra har vi arrangert en del vandringer - til Sikåa, Kvåho, kirken og Raisky/Vais. Vi har hatt stands og bildeutstilling på Austmarkadagen, likedan i Aamodt-gården, der vi hadde vakthold ei helg i år og i fjor.

Sommerturer har vi hatt nesten hvert år og oppsøkt stadig nye mål. Første turen gikk til finnetorp på norsk og svensk side. Deretter besøkte vi Skogbruksmuseet og Glomdalsmuseet, Gammelvala i Brunskog, Rautalampi i Finland, Dalarne og Røros, og i 1985 gikk ferden til Leningrad. De to siste årene har vi fartet innenlands - i fjor til Vestlandet, og i år til Valdres og Gudbrandsdalen.

Kåserier og foredrag.

Til årsmøtene våre har vi hatt med noen som har tatt for seg et lokalhistorisk emne og fortalt om det. På stiftelsesmøtet fortalte Andreas Thorsen fra Austmarka i gamle dager. Birger Nesholen har kåsert om byggeskikker på Finnskogen, likeså Kari S. Jacobsen. Erik Moen har kåsert for oss på et årsmøte, og Juel Stubberud har underholdt og fortalt. Per Erik Rastad har fortalt om striden med svenskene her i distriktet, og Knut Holtbråten om bronsalder-røysen ved Vingersjøen. På siste årsmøtet

fortalte Albin Skoglund utfra en auksjonsprotokoll fra Hovilsrud tidlig på 1800-tallet. Dessuten har Arne Vestgård vist lysbilder, og lysbildeframvisningen "I Gottlunds fotspor" har vi fått oppleve.

Eiendeler.

Foruten det som er gitt til laget har vi kjøpt inn brannsikkert skap, kontorskap og mikrofilmframviser. Vi begynner å få et ganske rikholdig utvalg av mikrofilmer fra kirkebøker og folketellinger.

Det som ikke er nevnt her, er et utall av styremøter, befaringer, dugnadstimer, representasjoner, telefoner, korrespondanse osv. En del er altså gjort i historielaget på disse 10 åra. Men høyere enn dette ruver alle de oppgaver som står og venter på å bli tatt hånd om. Historielaget behøver ikke nedlegges på grunn av mangel på saker å ta seg av. Det som trengs for laget i framtida, er flere ildsjeler som kan ta et tak for å bevare bygdas kultur.

Age Sørmoen.

PYNTEHÅNDKLÆR ETTERLYSES

Vi har planlagt en utstilling av pyntehåndklær på Smedhaugen søndag 22. november.

Det ligger sikkert mange pene pyntehåndklær gjemt ned i skuffer rundt om i bygda. Disse bør fram igjen, og vi ber om å få låne dem til utstillingen. Ta kontakt med Per Skoglund, tlf. 28686 Ragnhild Skullerud, tlf. 28262 Ole Torp, tlf. 28921

NYTT FRA LAGET

Aamodtgården.

Også i år har laget hatt vakthold og stand i Aamodtgården - 11. og 12. juli. Enkelte har også sittet vakt under Dagny Juel-uka 1.-9. august, der verdifulle Munch-malerier måtte bevoktes døgnet rundt. De som har hjulpet til er: Rolf Amundsen, Oddvar Jakobsen, Ragnhild Skullerud, Åge Sørmoen, Reidun og Odd Roos, Aslaug Solbergseter, Anne Nyborg, Hanna og Finn Åberg.

Smedhaugen.

På Smedhaugen er det gjort en del arbeid i høst. Jens Øverby påtok seg å sette i stand det nordre rommet. En del er også gjort på dugnad. Ragnhild, Åge, Karin og Oddvar har stått for det.

A.S.

Sommerturen.

Årets utflukt var en 3-dagers tur til Gudbrandsdalen og Valdres 20.-22. juli. Turen gikk til Hamar, så til Lillehammer med Skiblådner. Båtturen var en opplevelse i det fine været. Overnatting ved Hunderfossen, og dagen etter til Heidal, som er det område i landet som har tatt best vare på sine gamle tun. Vi hadde guide på to gardsbruk. Dette var ikke museer, men steder som var bebodd og i full drift. Så vurderte vi Ridderspranget, og dro over de vakre Valdresflya. Siste overnatting på en fin plass ved Strandafjorden ved Fagernes, der de fleste tok seg et bad i fjorden! Siste etappe gikk over fjellet igjen, til Gausdal og Lillehammer, der vi besøkte Maihaugen, så direkte hjem. Åge var usedvanlig heldig med tidspunktet for turen. Vi hadde strålende vær hele tiden, sommerens fineste dager!

Deltakelsen var litt mindre enn vanlig. Hvis det skal arbeides med tur neste sommer, bør Åge få signaler om at det er interesse for det, gjerne med tips om reisemål.

F.A.

50- ÅRS KONFIRMANTER

Det kullet som ble konfirmert i Austmarka kirke i 1937, er trolig det største som har vært i bygda. Hele 66 sto fram for prest Christensen det året.

Bildet som vi skal forsøke å gjengi, er et så kalt lesarbilde - det ble altså tatt før konfirmasjonen. Aslaug Søråsen, født Linnerud, har lånt oss bildet. Jentene er nevnt med pikenavn.

1. rekke, sittende fra venstre:

Ruth Gylterud, Ingrid Karterud, Ingrid Haakerud, Svea Alis Solvin, Olva Kjellborg Rønning, Olaug Margrete Varildengen, Åshild Lund, prest Christensen, klokker Billehaug, Ester Olsen Tangen, Anna Olsen Tangen, Signe Hustveit, Jenny Olsen Nygårdseter, Valborg Bratberget, Benny Åsengen, Jorunn Marie Torp, Hilma Vangen.

2. rekke:

Gunnar Rogstad, Jens Fagernes, Håkon Øster, Odd Lia, Hallvard Jahnsrud, Lorentz Lønhøiden (bak Hallvard), Else Øverby, Helge Solheim (bak Else), Ella Gunvor Linnea Skoglund, Aase Johnsrud, Gerd Ingelsrud, Hjerdis Møller, Aslaug Linnerud, Ragna Borghild Åberg, Henny Kjærnsli, Sigrid Hauger, Hjerdis Strand, Olaug Hagen, Ragnhild Hauger, Randi Thorbjørnsen, ukjent, Astrid Lønhøiden, Mimmi Lønhøiden, Jens Kolbjørnsrud, Kåre Græsli, Olav Bergli, Alf Dahl, Bjørn Andreas Skullerud, Finn Reidar Johnsrud, Erling Wang, Olaf Vestebekken.

Bakre rekke:

Hroar Haakerud, Kjell Skullerud, Øistein Utgården, Ingvar Ekstrøm, Gunnar Svendsen, Martin Gylterud, Knut Skoglund, Arne Østby, ukjent, Ingvald Tomteberget, Leif Rundhaug, Leif Sørli, Ingvald Lindberget, Einar Velta, Nils Vikertorpet, Lorang Øverby, Birger Høegh.

I tillegg til de som er nevnt/avbildet, ble disse konfirmert: Gunnar Gransbråten, Gerda Korseth, Elida Løvlibråten, Gudrun Steffenstorpet og Astrid Olaug Nordby.

A.S.

MEDLEMSBLADET 9 ÅR.

Medlemsbladet henger seg på med en egen jubileumsberetning, selv om det bare er blitt 9 år gammelt.

På et møte litt etter at laget ble stiftet, foreslo jeg at vi skulle prøve å få i stand et medlemsblad, og det ble vedtatt. Første nr. kom i desember 1978, og med ett unntak er det siden kommet med 4 nr. i året, 35 nr. i alt. De første 17 nr. ble skrevet av meg i Oslo og sendt ut av Rolf Amundsen på Kongsvinger. Dette var upraktisk, og alt ble siden ordnet fra Oslo. Bladet har som regel vært på 12 sider. De 14 første nr. ble trykket i 100 eks., deretter ble opplaget øket til 150 eks.

Hensikten med bladet ble formulert i forordet i nr. 1: "være et kontaktpunkt mellom styret og medlemmene", og ellers inneholde "alt slags lokalhistorisk stoff".

Hittil har det vel stort sett virket etter hensikten? Medlemmene, som bor over et vidt område, er blitt orientert om alt som har skjedd i laget, og mye lokalhistorisk stoff er blitt trykket, faktisk så mye at det samlet ville bli en bok på ca. 250 sider! Bladet er også brukt flittig ved purring på medlemsavgiften, og har nok gjort sitt til at medlemstallet har holdt seg høyt. Medlemstallet har økt jevnt, og har nå stabilisert seg på omkring 100.

Det historiske stoffet er vel likevel det viktigste, og er det som kan ha varig verdi. En opprømsing av emner lar vi ligge nå. I nr. 15 og 30 er det trykt et lite register over innholdet, med henvisning til nr. og sidetall. Om en stund- f.eks. etter 50 nr., er det tanken å lage et eget hefte med register over alt som til da er skrevet.

Det er kanskje noe optimistisk å tro at bladet vil bestå så lenge, det kommer an på interessen, og på økonomien. Prisen pr blad stiger, som alt annet, men vi får håpe det ordner seg under marsjen. Og når det gjelder interessen: kan vi skaffe nok stoff til bladet i fortsettelsen? Jeg vet at det hos medlemmene og andre er stoff i overflod, men hvordan få det ned på papiret? Våre medlemmer er så altfor beskjedne, men enda en gang: skriv ned det dere har, kort eller langt, og send det til bladet!

Men midt i all klagingen: la oss ikke glemme alle de som tross alt skriver. En rask opptelling viser at Ole Torp, Rudolf Bråten og Martin Åberg har hatt flest innlegg i bladet. Videre kan nevnes Åge Sørmoen, Oddvar Jakobsen, Karen og Oskar Eng, Albin Skoglund, Liv Solbergseter, Syver Gylterud, Rolf Amundsen, og mange flere.

La oss heller ikke glemme alle de som har fortalt stoff som jeg siden har skrevet ned, her kan nevnes Karelius Neset, Signe og Magne Neset, Roger og Johanne Linna, og mange, mange flere. Kunne det ikke være en passende jubileumsgave til laget at alle de nevnte, og unevnte, skrev noe til bladet, et leserbrev f.eks.? Jeg venter mange brev i postkassa utover vinteren!

Til slutt: takk for utvist interesse så langt. Vi får sammen gjøre vårt beste slik at laget består og bladet fortsatt kommer ut i lang tid framover.

F.A.

FINSK NAVN: KVAHO

Navnet er kjent i bygda, hva betyr det? Oppslagsbøkene sier: Kommer av subst. kuohu. Forslag til svensk oversettelse: "mosslupet vattnigt ställe, "skum, fradga", källdrag", "pøsmyr", jäsmyr". Hva skal vi kalle det på norsk, "bløtmyr";gørrmyr" Navnet passer ikke på et bruk, vi må tenke oss et ledd som er blitt borte ved sammentrekning, f.eks. aho= bråta. Skal vi ganske enkelt si Myrbråtan?

F.A.

VAISILA

Det ligger en plass bort på Lystadskog
inni Finnskogens ville trakt.
Der gikk det finner og dro en plog,
brente bråter og sådde rog,
men drev mye med jakt.

Om kvella satt gubber i lampelys,
tause, nøysomme karer,
og teljet til limer av bjørkeris
eller tvinne tagl til snarer.

En gutt satt i lyset fra grua
med skjejann og formet et traug.
Det var kveld i finnestua,
en rev gikk rundt skigar'n og smaug.

Kvinner satt ved sin rokk og vev
til det var seint på kveld.
På vegga hang skinn av ekorn og rev,
unga sov trygt under fell.

Vare hunder ved huset holdt vakt,
og de var som regel grå.
De kunne brukes til all slags jakt
og var til å stole på.

Jeg så et slikt beist ved buhjørne sto,
den knistret og peip og i lenka si dro.
Nå står det ælj ved Seianso,
sa gammelvaisgubben og lo.

Og kjente jeg folket i Vaisila rett,
så er det grunn til å tru
at dyra ved Seianso rett og slett
havnet på Vaisgubbens bu.

For gøbben i Vaisila skaut itte bom,
han hadde nerver av stål,
og bua på Vais var sjelden tom,
der fanns både æljkjøtt og kål.

Der hang det harer, tiur og trost,
og det var ingen mangel på mat.
I Vais var det geiter så der var det ost
og kjøttroll og sylte på fat.

Skogen var stor og vilt var det nok,
særlig av fugl og hare.
Det som ikke valgte å gå i stokk
vart hengende fast i en snare.

Dem jakte itte for moroa skyld,
det var ingen sport og lek.
Viltkjøtt var bedre enn gråbeinsild,
av det vart det suppe og stek.

Det var magre tider og harde bud
med lite penger og jord.
I stille stunder dem ba til Gud,
men like ofte de svor.

Det gikk inga busser, det var ingen bil,
på ryggen det bar de da alt.
Gikk gjennom skogen mil etter mil
med kaffe, tobakk og salt.

Men det var somrer, sol og Sankthans,
da møttes de alle til dans.
Da stemte de fela og spelte i moll
og danset med tusser og troll.

Og tøser med treskor i dansen seg svang
med finnguttens arm om sitt liv,
og Porkalafela den jublet og sang
og ropte på slagsmål med kniv.

Nå er den borte, heimen på skogen,
og brennesla vokser der huset sto,
og på ei steinrøys ligger den plogen
som finner engang gikk der og dro.

I MANNS MINNE

Martin Aberg forteller:

Mitt barndomshjem var et lite tømmerhus, omtrent 7 m bredt og 9 m langt. Det var i en etasje, og kjelleren var et jordhull under huset med en lem i golvet til nedgang. Huset hadde ikke panel hverken inne eller utenpå.

Huset var delt på midten, så det var bare et kjøkken og et stuerom. Jeg kan huske fra jeg var liten at stuerommet var tapetsert med aviser, men senere ble det satt på skikkelig tapet med roser og mønster.

En svær gråsteinsmur utgjorde en del av midtveggen. I kjøkkenet var det komfyr, og i stua en etasjeovn. Ei damphette over peisen, og pipa helt opp over taket var muret av gråstein. Til bindemiddel var det brukt leire.

Familien var stor, det var elleve barn, åtte gutter og tre jenter, jeg var nr ni i rekken. Det måtte til mange sengeplasser til alle disse. I kjøkkenet var det ei soffe (slagbenk) som var til å dra ut så den ble dobbelt så bred, der var det god plass til tre gutter. I stuerommet var det to brede senger langsetter vestveggen. Det var ikke noen oversenger, men under den ene senga var det en stor skuff med sengeklær. Den ble dradd fram om kvelden, og jeg kan huske at det var gromt å ligge i den skuffen. Der lå vi både på langs og tvers når vi våknet om morgenen.

Møbler var det ikke mye av, bortsett fra soffer og senger. Foran vinduet på sørveggen i stua sto et bord med noen stoler rundt. En kommode (dragkiste kalte vi den) sto ved siden av. På veggen over var det bilder: noen fotografier, bilder av engler med vinger, og et bilde av Jesus som bar et lam. På de religiøse bildene var det skriftsteder.

I sørvestre hjørnet var det et roskap (hjørneskap), det var delt tversover på midten, og i nedre delen var det treboller med melk, og kanskje andre matvarer. I øvre rommet var det alt mulig, fra leketøy til treesker der de eldre guttene hadde sine private saker.

Under den ene senga i stua var det ei kasse med skomakerverktøy i. Det var lester i forskjellige størrelser, plugg, syler, skorasp og mange andre ting. Senere kom det jernlest og skospik, det var lettvinnt å bruke.

I kjøkkenet var det et bord og noen stoler, ei soffe og et skatoll. Ved vestveggen sto kjøkkenbenken med to dører, over benken var det en tallerkenrekke.

Eiendommen var husmannsplass under Vinger kommune. Leien skulle være arbeidsplikt for kommunen, med veiarbeid og lignende, men så vidt jeg husker var det sjelden det forekom.

Eiendommen var liten, den kunne til nød fø to kuer og noen sauer. Hver vår ble det kjøpt en månedsgammel gris som ble slaktet til jul. Kuene og sauene fikk greie seg med kakkslåttgraset, for de åkerlappene som var måtte brukes til korn og poteter. Det var ikke mer enn 5-6 dekar oppdyrket jord.

Til hjelpefor ble det tatt mye lauv etter at slåttonna var unnagjort. Seljene ble "ræpa". Litt utpå høsten satt lauvet løst på seljekvistene så det gikk lett å dra det av. Dette ble da båret heim i korg og bredd utover låvebakken til tørk. Det ble tatt litt rognlauv også, men det måtte plukkes av kvisten, å ræpa det var vanskelig, så det ble ikke tatt stort av det.

Av seljelauv ble det ofte laget en "låg", en la da lauv i en ambar og hadde varmt vann på, og lot det trekke en stund. Når man vannet

kuene hadde man litt av denne lågen i drikkevannet, og det var noe kuene likte godt. Når ei ku hadde kalvet, fikk den en riktig god blanding av låg og vann, og det beste høyet skulle den også ha.

Det meste av lauvet ble nok tatt i form av lauvkjerv. Da brukte vi skyru eller kakk-kniv. Skyrua var mest brukt. Den hadde form som en nymåne, var smidd av gamle ljåer og hadde skaft av tre. Kakk-kniven var mer vinkelformet. Det ble kakkett passe lange kvister, mest bjørk, og buntet sammen i størrelse som et kornnek. En bjørkekvist ble slått rundt kjervet for å holde det sammen. Så ble de fraktet heim og reist opp og hengt opp på låveveggen for å tørke. Dette bruktes mest til sauefor. I sauebingen var det satt ned en staur i golvet, omtrent midt i bingen, og lauvkjervet ble tredd ned på denne, så sauene formelig sto i ring og åt lauv.

På de største småbrukene her omkring hvor det var mye lauvskog kunne de ta opptil tusen lauvkjerv om høsten. Det var ofte at naboene hjalp hverandre med å ta lauv.

Ellers var det dømnings (dugnader) iblant, f.eks. for å bryte opp ny åker, men oftest i slåttonna. Var det av en eller annen grunn vanskelig å få gjort slåttonna, så ble det pratet med naboer og kjensfolk om hjelp, og det var ingen som sa nei til det. Slike dømnings var som regel på lørdag. Det måtte da opp folk i alle aldre, gutter og jenter, og arbeidet gikk med liv og lyst hele dagen. Alle hadde med seg redskap, ljåorv og river. Det var ikke i tankene engang om betaling for slikt arbeid, men maten fikk vi, og når kvelden kom, var det øl og brennevin å få, og så ble det festet til langt på natt.

Et ljåorv skulle være så langt at når en reiste det ved siden av seg, skulle øverste knaggen (håndtakst) passe under armen.

Avstanden mellom knaggene skulle være lik avstanden fra ytterste fingertupp til albuen.

En måtte være nøye med slåtten. Ljåen skulle holdes godt ned mot bakken, og der det var tett med stein, måtte man pirke forsiktig med ljåen for å få med hvert strå.

Det er mye stein i jorda herover, så det koster mye arbeid å få brutt opp åker. Etterpå lå det et tykt lag med stein, og det var også en strevsom jobb å bli kvitt den.

Heime braut vi opp et jordstykke i en bakkeskråning en gang. Mye stein var det, men vi laget ei "steinmerr" som vi fraktet den bort med. Steinmerra var laget slik: Vi hogg passe store grantrær, ca 13 til 18 cm i diameter i brysthøyde. Disse hogg vi i sevjetiden, flekket barken av og laget en "skinnegang" fra øverst på åkerstykket til et stykke nedenfor åkerkanten. Det ble hugget et spor i rotenden, toppenden av neste stokk ble lagt i sporet og spikret fast. Avstanden mellom skinnene var ca 1,5 m. Bredden måtte være like stor over alt. Så ble det lagt to stokker med hakk i tvers over skinnene, hakkene måtte være så store at de passet til største tykkelsen på skinnene. Et golv av passende grankabber ble lagt på tverrstokkene. Ytterst på begge sider måtte det være to nokså grove stokker med hakk omtrent som i et knutelaft, så ikke merra skulle gli fra hverandre. Så var det da å plukke på så mye stein som vi trodde oss til. To jernspett ble satt i bakken som stengsel så merra ikke skulle reise fra oss for tidlig. Skinnene ble smurt litt her og der med grønnsåpe. Så tok vi opp spettene og lirket merra i gang. Det tunge lasset fikk en voldsom fart nedover bakken, og havnet med et brak i røysa nedenfor så stein og treverk fløy til alle kanter. Det gikk forholdsvis fort å få steinen av åkeren på dette viset.

(forts.)

ÅPENT HUS PÅ SMEDHAUGEN

Søndag 22. november kl. 14.00 - 17.00 er
alle velkommen til Smedhaugen.

Der blir det utstilling av gjenstander og
pyntehåndklær.

Kaffe serveres.

Styret.

Utgiver: Austmarka Historielag.

Redaksjon og ekspedisjon:

Finn Åberg

Meltzersgt. 3

0257 Oslo 2

Tlf. 02/44 54 52

Medlemskap i laget koster 30 kr året.

Betales til

Austmarka Historielag

2224 Austmarka

Postgirokonto 3552056

Trykt i 150 eksemplarer.